

היכל הוראה

פסקי דינים * תשובות * הוראות

מבי מדרשא "היכל הוראה" • מיסוד שר ההוראה מרן ה"קנה בשם" זי"ע
בראשות בנו נאב"ד היכל הוראה הגדול רבי משה בראגורסדארפער שליט"א
מגדולי פוסקי דורינו ובעל שו"ת היכל הוראה * י"ל ע"י איגוד הרבנים תלמידי "היכל הוראה"

גליון יד * פרשת בלק תשפ"ג

בין כותלי ההיכל

בין באי ההיכל בשבוע זה, בלטה דמותו של ילד כבן עשר שבא לשאול שאלה ממעלת כבוד הרב שליט"א. הילד המתין בסבלנות לתורו, ואחד מאלה שהמתינו לשאול שאלתם היה סקרן לדעת מה מניא ילד קטן להמתין זמן רב בשביל לשאול שאלת רב, האברך הסקרן החליט שהוא יותר על תורו ויכנס יחד עם הילד לשמוע מה הוא שואל, ואכן כך עשה ונתן לילד לשאול את שאלתו. אשריכם ישראל שאפי' בתשב"ר ניכר במה טרודה מחשבתו. כאשר הגיע תורו של הילד, פנה ושאל את מוריניו הרב שליט"א, כי היות ובחצירו ישנה יונה חולה שנראה שהיא סובלת מאד, הרי שיש לדון אם מותר להרוג אותה כדי שלא תצטער כל כך הרבה, או שמא בהריגתה עוברים על איסור צער בעלי חיים. מוריניו שליט"א השיב לו שמותר להרגה, אך שלא יעשה זאת בעצמו, רק שיבקש מאביו או מאדם גדול אחר שהוא יהרוג את היונה.

אחר שיצא הילד, פנה אותו אברך שנכנס עם הילד ושמע את שאלתו ואת תשובתו של מוריניו הרב שליט"א ושאל, כי אם מותר להרוג את היונה מאי נפקא מינה מי יהרוג אותה, ולמה הקפיד מוריניו הרב שליט"א על כך שהקטן עצמו לא יהרוג את היונה.

על זה השיב לו מוריניו הרב, שבאמת אפילו היונה היתה בריאה גם כן אין איסור צער בעלי חיים, וכמו שמבואר באריכות בשו"ת נודע ביהודה (מהדו"ת סי' י) שכתב דבהריגת בעלי חיים שלא לצורך אין בו משום איסור צער כעלי חיים, אלא שאין זה דרכם של ישראל כי הוא מדת אכזריות שמקנה בנפשו בקנין לזלזל בהריגת בעל חי שלא לצורך. ועל כן בנדון דידן, אם לא יהרוג את היונה היא מצטערת, וזה גופא הצער בעלי חיים שיש כאן ולכן מוטב להרגה, אלא שבכל זאת עדיף שלא יעשה את זה הקטן, כי עצם ההריגה מקנה בנפשו העדינה מדת אכזריות ויתרגל למדה רעה זו ח"ו, משא"כ הגדול שכבר עבד על מדותיו.

וכן מצינו שעצם הריגה של בעל חי מקנה בנפש ההורג מדת אכזריות אפילו במקום שההריגה עצמה היא מצוה, וכמו שכתב הנצי"ב בהעמק דבר (דברים יג יח) על הכתוב: ונתן לך רחמים שנאמר אצל הריגת אנשי עיר הנדחת, שהוצרכו ההורגים לברכה מיוחדת שיהיה לבם מלא רחמים. אחר שההורג נפש נעשה אכזר בטבע, והנה יחיד הנהרג בבית דין כבר נבחר לזה שלוחי בית דין, אבל עיר שלמה בעל כרחנו עלינו להרגיל כמה אנשים להרוג ולהיות אכזרים, ועל זה הבטיח הכתוב שבזה שתעסוק בזה בלי שום הנאה מביזה ישוב ה' מחרון אפו, ונתן לך רחמים. מדת רחמים.

מתוך שאלות ותשובות שעתו על שולחן ההיכל לפני מוריניו הרב שליט"א פסקי דינים

הזמינו מקום בבית הארחה ושוב התברר שהמקום נחשב כחוץ לארץ

בחורים שהזמינו מקום בבית הארחה מצפה רמון באיזור הדרום, אך קודם שיצאו לדרכם שמעו שהמקום הנ"ל אינו בגבולות ארץ ישראל, והיות והאדמו"ר שלהם מקפיד מאד שלא יצאו מארץ ישראל, הם ביטלו את ההזמנה, באופן שהביטול היה זמן קצר לפני השבת שלא היה אפשרי לבעל בית הארחה למצוא שוכר אחר, ובעל בית הארחה תובע מהם שישלמו לו את כל מחיר ההזמנה. הרי צריכים לשלם לבעל בית הארחה את מה שהפסיד שהרי מחמת שלא הודיעו לו על הביטול אלא ברגע האחרון ולא היו לו שוכרים אחרים לשבת זו, הם הזיקו לו ועליהם לשלם את הנזק!

ראה אחד שמזיק לזולתו אם צריך להודיע לניזק מי הזיקו

הרואה אחד שמזיק לזולתו, הרי עליו להודיע לניזק מי הוא המזיק ומה הוא ערך הנזק, וזאת בכדי שיוכל לתובעו ולהשיב לעצמו את שווי הנזק שוהזק. דין זה נובע מכח מצות התורה של השבת אבידה, שאינו רק להשיב אבידה לחבירו, אלא אף למנוע ממנו כל נזק שנגרם לו.²

השתמשות בכסאות שבעליהם משאירים אותם בבית הכנסת

כסאות שאנשים פרטיים רוכשים ומניחים אותם בבתי כנסיות ובתי מדרשות, כדי שבבואם לשם יהיה להם מקום לישב, ובפרט בימים נוראים כשמספר המקומות מוגבל ולא תמיד מוצאים מקום לשבת ועל כן הם משאירים את הכסאות ובבואם לבית הכנסת ולא מוצאים מקום הם לוקחים את הכסא ומניחים אותו במקום פנוי ויושבים עליו, הרי הדין חלוק:

א. כשבעל הכסא משאירו בבית הכנסת הוה כנתנת רשות לכל אחד להשתמש בו כשהוא אינו בנמצא שם מסתמא אינו מקפיד על זה³. והוא דוקא להשתמש בו כדרך בני אדם, אבל אדם כבד שיש לחשוש שישבר הכסא בישיבתו⁴. וכן, כל זה הוא רק כשהבעלים אינו בבית

1. בשו"ת היכל הוראה (ח"ב הוראה קצ"א) הוסיף מוריניו הרב שליט"א, שהרי הוא כמו שכתב בשו"ע (ח"מ סימן שלד סעיף א') דפועל שנאנס הוי פסידא דפועל, וכש"כ בנ"ד שלא היה אונס דמה שהם לא ביררו קודם לכן אם המקום הוא ארץ ישראל או חוץ לארץ הוא דבר שעליהם מוטל לברר ואין חובת המשכיר להביאו לידיעתם. ובפרט שיש מפורסקי זמנינו (כמחלוקת הידועה בין גאוני ארה"ק לגבוי גבול הדרומי לענין שביעית אם ארץ ישראל נתקדשה עד סוף ים המלח או עד קו השלשים) שסוברים שמצפה רמון נמצא בגבולות ארץ ישראל וא"כ יכול המשכיר לטעון דקים ליה שמצפה רמון הוא בארץ ישראל, ולכן את הדמי קדימה דאי אין בעל הבית הארחה צריך להחזיר להם. ואפילו לדעת הפוסקים שהוא חוץ לארץ גם אין צריך להחזיר להם הדמי קדימה דאחר שכבר עשו את המקח ונתנו דמי קדימה וכבר התחייבו לשלם את כל הסכום אינם יכולים לחזור בהם (עיין רמ"א בשו"ע ח"מ סימן שלד סעיף א').

ומה שהם טוענים שהוא מקח טעות והלכה היא שהקונה או השוכר דירה ולאחר מכן התברר לו שיש צד איסור דבר דהשוכר יכול לבטל את המקח, אינו נכון, דהיות שהם יודעים שהאדמו"ר שלהם מקפיד שלא בחול" החוב לברר הדבר זה מוטל עליהם והם היו צריכים לברר דבר זה היטב קודם ולא לסמוך על הפרסומת של הבית הארחה. ובפרט דדבר זה הוא מום שבגלוי דכולי עלמא יודעים היכן נמצא מצפה רמון ובזה אין הלוקח יכול לחזור בו כמבואר בסמ"ע (ח"מ סימן רמה ס"ק טו), על כן לא די שלא יקבל בחוזה את דמי הקדימה שכבר שילמו אלא הם צריכים להוסיף לו את כל הסכום שהפסיד, דאין זה גרמא אלא ביטול מקח.

ועיני עוד מה שכתב מוריניו בעל קנה בשם זי"ע בתשובה (ח"ג סימן קטן) בדין אולם שמחות ששכרו אותו לנישואין ואבי הכלה הלך לעולמו רח"ל יום קודם החתונה על מי לשאת בהפסד.

2. בתשובה (היכל הוראה ח"ב הוראה קצ"ב) הורה מוריניו הרב שליט"א כן על דבר מה שנשאל, באחד שהיום לפנות בוקר בדרכו לבית הכנסת ראה משאית גדולה שתוך כדי נסיעתה שברה שלט של חנות ספרים שהיה תלוי מעל המדרכה, וראה איך שבעל המשאית עצר את נסיעתו, אסף את חלקי שברי השלט כדי להעלים את הדבר מעיני העוברים ושבים שלא יבחינו שהשלט נשבר היום, ואח"כ נכנס לרכבו והמשיך בנסיעתו, אותו עובר ושב ראה והבחין בכל הנעשה ומיהר לרשום בפנקסו את מס' הרכב של המשאית. ועתה בא לשאול אם מחוייב להודיע לבעל החנות את מס' הרכב כדי שיוכל לתבוע ממנו את הנזק או שאינו מחוייב.

3. וכמו שמצינו בסמ"ע (ח"מ סימן רצב ס"ק טו) בנדון מי שהניח מעות אצל שולחני דמותו לו להשתמש בהן. כיון שהמפקיד יודע שחונני ושולחני צריכים למעות ע"כ. וה"ה כשמשאיר הכסא בבית המדרש יודע הוא שישתמשו בו [ואף אם קשרו למקומו כדי שלא יקוהו משם דיועד הוא שיש אנשים שישבו עליו שם במקומו כשאנו נמצא שם].

4. כמו שמצינו ברמ"א (ח"מ סימן שפא סעיף א') בנדון חמשה שישבו על ספסל אחד ונשבר, דכתב הרמ"א דהוא דוקא באדם בינוני אבל אדם כבד משאר בני אדם, מסתמא

מילי דהוראה

נשאל מורינו הרב שליט"א מאחד שעוסק בהגהת סת"ם, כי הנה מביאים לו מזוזות לבדיקה כשהן עטופות בניילון, ונפשו בשאלתו, אם צריך להכניס הניילון לגניזה.

הורה לו מורינו הרב שליט"א דבר ה' - זו הלכה, שעטיפה זו אינה צריכה גניזה היות ואין לה דין של תשמישי מצוה אלא תשמיש דתשמיש, ואף שמצינו שהתיק של המזוזה צריך להכניסו לגניזה שאני הכא מאחר שהתיק עצמו עשוי לנאות המצוה ולכן הוא נחשב לתשמישי מצוה, אבל הניילון הזה אין ייעודו אלא לשמירה שלא תרטב המזוזה וזה אין דינו אלא כתשמיש דתשמיש שאין בו קדושה כלל.

אמנם, יש שעוטפים המזוזות בנייר אפיה, והוא מועיל בכך שקרני השמש לא ישחיתו האותיות, וכידוע גם הנייר הזה אינו טעון גניזה כיון שאינו אלא לשמירה בעלמא.

אולם אלו שקובעים המזוזות בלי שום תיק ורק עוטפים בניילון ומדיקים על הדלת, אפשר דבכהאי גוונא הניילון טעון גניזה, היות והעטיפה בניילון אינה לשם שמירה בלבד אלא גם מחמת שאין זה כבוד למזוזה שתהיה בלי עטיפה, כדוגמת מעיל של ספר תורה, ומשא"כ במזוזות שמכניסים בנרתיק [שיידאלע] לכבוד, וגם עטופות בניילון, אז העטיפה היא רק לשם שמירה.

המדורש כעת, אבל אם הוא שם מסתמא מקפיד הוא שלא ישתמשו בו אחרים כדי שיוכל הוא להשתמש בו בשעה זו.

ב. כל זה הוא כשמשתמש עם הכסא במקומו, אבל ליקח הכסא מאותו מקום כדי לישב על זה במקום אחר בביהמ"ד אסור, כי אסור להשתמש בחפץ חבירו שלא מדעתו באופן שהבעלים מקפיד כי בדרך כלל דעת הבעלים שישאר הכסא במקומו ולא יזיזוהו משם, ואף אם נוטלו על מנת להחזירו הבעלים מקפידים על זה שחוששים שמא ישכח להחזירו, ובמקומוותינו בדרך כלל מקפידים בעלי כסאות שלא יזיזום ממקומם שמא ישבר⁵.

חיוב נזיקין של שוכר ומשכיר

שוכר בבית לתקופת זמן ואירעו בו נזקים הצריכים תיקון, הרי הכלל בזה הוא: המשכיר צריך לשלם או לתקן כל נזק הנגרם כתוצאה של בלאי סביר, דהיינו כל דבר שנשבר מחמת שהשתמשו בו זמן מרובה כגון אינסטלציה שבמשך הזמן מתקלקלים הצינורות או ידית של דלת וכד' או בוילר של דוד שמש שמתקלקל מחמת הגשמים, משום כששוכר אדם דירה הוא שוכר את הדירה בתנאים שראוי לאדם לדור בו.

אך אם התיקונים הם דברים שלא נתקלקלו מחמת תשמישם כגון שבירת כיור שבמטבח שיוכל להחזיק הרבה שנים ורק משום שקיבל מכה חזקה נשבר הכיור או חלון זכוכית שגם מחזיק הרבה זמן ורק ע"י מכה נשבר החלון וכדו' במקרים אלו על השוכר מוטלת החובה לתקנו ולשלם עבור התיקון⁶.

הבעלים מקפידים על כך שמא ישבר, עכת"ד.

5. שו"ת היכל הוראה (ח"ב הוראה קצ"ט).

6. כן הורה מורינו הרב שליט"א בתשובה (היכל הוראה ח"ב הוראה קצ"ט) על פי מה שמבואר בטור ושו"ע (חושן משפט סי' ש"ד סעי' א') ובנושאי כלים שם בהרחבה.

הלכה והוראה בישראל

מכתב תשובה על מה שאמרה תורה בפרשת חוקת עץ ארז ואזוב ושני תולעת וגו' מבואר ברמב"ם דצבע תולעת דומה לגרעיני החרובים

ולקח הכהן עץ ארז ואזוב ושני תולעת וגו', והמלמד בחידר אף יאמר בטייטש 'שני תולעת' - 'א רויטער פאדים' [חוט אדום], דהיינו שלוקחים חתיכת צמר צבוע בדם תולעת השני. ובאמת הטייטש הוא אמיתי, אולם עיין ברמב"ם (הלכות פרה אדומה פרק ג ה"ב) וז"ל: והצבוע אדום יש שצובעין אותו בפואה ויש שצובעין אותו בלכא ויש שצובעין אותו בתולעת והתולעת היא הגרגרים האדומים ביותר הדומים לגרעיני החרובים, ע"כ. היינו דהרמב"ם סובר דהגרגרים האדומים ביותר דומים הם לגרעיני החרובים [מה שאנו קוראים אותו היום צבע חום], ולצבע הזה של גרעיני החרובים [בוקסר] קרא הרמב"ם אדום.

ועוד ראה נפלאה מצאתי בדברי רבינו חננאל שהובאו על הגליון בגמ' נדה (כג א והוא מדברי הערוך ערך צר), והוא על דברי הגמ' 'לא קשיא הא באוכמא הא בציריא' הוגה בשוה"ג בשם רבינו חננאל שגרס 'בציהרא', ופי' הר"ח שם 'אוכמא שחור של עין ציהרא אדום הסובב את השחור', והנה האדום הסובב את השחור הוא הצבע שמסביב לאישון העין ששונה הצבע אצל כל אדם, והרבה אנשים שהצבע הסובב את האישון הוא בצבע חום שלזאת קרא רבינו חננאל 'אדום הסובב את השחור' כי לא מצאנו שיהיה הסובב את האישון אדום.

ובזה אשים קנצי למילי בדברי הודאה לכת"ר על ההמחשה הנכונה בענין פרה אדומה ששלח, שהם חיוק למה שכתבתי שהפרה האדומה אינה הפרה אדומה כאדום שאנו קוראים בזמנינו, אלא שהוא חום בהיר או חום אדום שזהו מה שקוראים אותו אדום בתורה ובש"ס ופוסקים, וישר כחו לאורייתא.

משה בראנדסדארפער

יום רביעי ב' תמוז תשפ"ג

בבי מדרשא היכל הוראה ירושת"ו

אל כבוד הרב הגאון מופלא בשערים שערי ציון והלכה וחומר חברים מחוכם הרב מרדכי גנוט שליט"א

קיבלתי מכתבך בתשואות חן, בענין מה שכתבתי במכתב למלמדים על ענין פרה אדומה אודות שאלתם שלא ראו מעולם פרה שצבעה אדום, והשבתי להם באריכות שמה שהם שואלים שמעולם לא ראו טעות מושרשת היא אצל בני דורינו אשר קוראים הם 'אדום' רק לצבע האדום הבהיר, ומה שהוא עמוק יותר קוראים אותו בשמות אחרים סגול וכד', כמו שכתבתי באריכות במכתבי. ואף הבאתי לזה כמה וכמה ראיות שמה שהתורה קוראת אותו אדום, הכונה היא לצבע שהיום אנו קוראים אותו חום או חום אדמדם.

ומעכ"ת תמה על דברים אלו, דמה חידוש יש כאן, והרי חזינו כמה פרות אדומות שנולדו ונתפרסמו וצבעם חום אדום, והאיך כתבתי שאין מציאות כזו. והנה מה דפשיטא למעכ"ת אינו ידוע כלל להמון העם, ואדרבא, מש"כ כת"ר שליט"א הוא מחזק ומאמץ את מה שכתבתי בתשובתי, דאף דלדידך פשיטא מילתא, דהרי אתה בעצמך כתבת שהוא חום אדום דהיינו חום הנוטה לאדום ולא אדום בהיר מה שהיום רגילים לקרותו בשם אדום, וגם התמונה ששלחת מוכיחה בבירור שאין זה הצבע אדום בהיר שאנו רגילים לקרותו אדום, אלא הצבע הוא חום עמוק הנוטה לאדום.

וליתר תוקף לדברינו נביא כאן דוגמא מוחשית לכך, כי הלא אם נשאל לרוב אנשי דורנו מהו צבעם של גרעיני החרובים ודאי יאמר לנו שהם חומים, והנה בפרשת פרה אדומה (במדבר יט 1) אמרה תורה

איגוד הרבנים
תלמידי היכל הוראה
בארה"ק העונים
לשואלים דבר ה'
זו הלכה

יחשלים	ח"פיה
בית שמש	קרית ספר
ביתר	כרמיאל
בי ברק	טבריה
טל סטון	צפת
אשדוד	אור הגנוז
ערד	נוף הגליל
תעננה	

זמני קבלת קהל במרכז "היכל הוראה" בירושלים רח' זוננפלד 3 טל' 02-5322775

מוצש"ק ומוצאי יו"ט מחצית שעה אחרי זמן ר"ת למשך שעה	שבת ויו"ט משעה קודם השקיעה עד רבע שעה קודם השקיעה	ערוש"ק וערב יו"ט לפנה"צ 11:00 עד 1:00	א-ה מהשעה 10:00 לפנה"צ עד 9:00 בערב רצוף

ע"פ תקנת רבינו מרן ה"קנה בשם" זי"ע שאלות דחופות או שאינה סובלת דחוי, בכל עת וזמן בימים ובלילות.

בית בנו הדומ"ץ
הרה"ג שמועון עוזר בראנדסדארפער שליט"א כמה דקות מההיכל רחוב רבינו גרשום 5 [כניסה א' קומה 2] י-ם פל' 0527155774

בית מורינו הגאב"ד שליט"א
מעל בנין היכל הוראה טל' 053-3111159 פל' 02-5370033